

Petar i Jovan slušali su kako šumi gladna reka. Čovek otkotrlja hleb niza stranu, lupi kapom po prašini, sočno opsova i zadimi natrag.

Stigavši na mesto gde je put skretao ulevo, praveći lakat koji je zalazio u reku, ljudi se pogledaše. Gledali su se dugo — ličilo je to na nemo preslišavanje. Celog dana nisu se jedan drugome tako zagledali u oči. Petru zadržta brada; niz jagodice potekoše suze. Bio je miran, i držao je ruke na trbuhu.

— Što plačeš? upita ga Jovan.
Petar tiho zajeca. Jovan se uplašio da će mu drugar pasti; zadržta ga.

— Da te nisam uvredio? počeo Jovan unjkavo. Gad sam ja veliki, pa sam možda nešto ružno izvalio.

— Nisi me uvredio, promuća Petar. Ti si dobar.

— Pa što onda plačeš? upita zabrinuto Jovan i razdvoji obrve.

— Boli me... mnogo me boli, sricao je Petar.

— A šta te to boli? kmečnu Jovan i unese mu se u lice.

— To što smo... što smo ljudi...

— Eh, reče Jovan i oseti kako mu suze ovlažiše trepavice.

Važno je da smo zdravi i čitavi. Znaš, prepao si me. Posumnjao sam da te opet zboleo zub.

Topla jeza prostruja Jovanovim telom. On se skupi i počeo da cvili.

— A što ti plačeš? brzo će Petar šmrkćući.

— I mene boli, jedva izgovori Jovan. Boli me ono što smo ljudi... i to me više boli no tebe. Jer se ja, da nije tebe, ne bih ni trudio da budem čovek...

— Smiri se, dobri i vašljivi moj dečko, reče Petar i zagrlji ga.

Hajde, prestani sa cmizdrenjem. Slinavi moj, pogledaj me.

— Ne mogu, mnogo me boli...

— Pa proći će, zaboga, proći će, otezao je Petar.

— Neće, reče Jovan jogunasto. Dok smo god zajedno — to će nas obojicu boleti. Naročito mene. Jer ja sam čovek samo zato što sam s tobom. A čim bih se od tebe odvojio — izjednačio bih se s najpoganijom svinjom. I onda me ništa ne bi peklo.

— Pa ni ja ne bih toliko navaljivao da budemo čestiti i da ostanemo ljudi da se nisam s tobom uputio, zastenja Petar i oseti novu bujicu suza. Mnoge stvari ja samo zbog tebe činim, da znaš. I ko zna šta bih sve činio da me nije stid od tebe...

— A zna li se koliko sve to može potrajati? brižno će Jovan.

— Ne zna se, reče Petar.

— Što se ti stidiš od mene? kad se ja ne stidim od tebe? šmrknu Jovan.

— Debeljko moj, počeo nežno Petar. Uspravi se. Zguri si se kao neka babetina. De, poslušaj me.

Jovan podiže glavu.

Obrisavši jedan drugome suze.

— Hoću da ti se poverim, reče Petar plačno. Ovo što ćeš sad čuti, možda ti nikad nisam rekao.

Jovan zasuka vrat; načulio uvo.

— Nikad ovoliko nisam bio gladan, reče Petar.

— A nigde kuće u blizini, reče Jovan.

— Pa šta da radim ako me i dalje bude ovako mučilo?

— Ja ću se snaći, reče značajno Jovan i izvede čudan pokret rukom.

— Neću ni da prosiš, ni da kradješ, reče Petar. Ako te budem video da si prema nekome pružio ruku — pljunuće te. A onda ću uzeti makaze i osetći ti prste. Jesi li me razumeo?

— Stalno ti govorim da je jelo najvažnija stvar, reče Jovan i obrisa rukavom znoj s čela.

— A meni se često čini da ništa nije najvažnije, reče Petar.

— Boli li te ono još? upita Jovan pošto se privi iza nj.

— Boli, prošaputa Petar.

— I mene, reče plačno Jovan.

Iskošen sav, podignute glave i zasukanog vrata, Petar je stajao nasred puta. Vilica razjapljenih i ruku raširenih, raskoračen i bez snage da se pomeri, da krene, zurio je u vrelu pustoš neba. Bučalo mu je u glavi. Osećao je kako mu se kuvaju oči. Sunce ga je držalo prikovanog za zemlju i on je, ridajući, šaputao:

— Ako me glad ovako dugo bude mučila, moraću da te pojedem. Jovan je tapkao u mestu i brisao suze.

— Jesi li čuo: počeo da te jedem, graknu Petar.

— Pa dobro, reče Jovan mirno. Jedi. Šta ja ti mogu,

— Ne znam samo s koje strane da te načnem, reče Petar. Odozgo ili odozdo.

Jovan je sve grčevitije plakao. Iznad njega se nadnosio dugački, crni i oglodani čovek, i njega je počeo da obuzima slatki strah od glasa koji je podrhtavao:

— Dečko moj, reci s koje strane da počnem.

— S koje god hoćeš, reče Jovan. Svedjedno mi je.

— Počeoću od glave, nastavi Petar jecajući. Skrcaću je kao lešnik. Zatim ću ti pojedeti ruke: otkinem ih i začas ih nema! Bez njih ćeš biti bolji — nećeš imati čime da prosiš i da činiš druge priljavaštine. Razumeš li: prvo glavu, a onda ruke!

— Razumem, glasnu se Jovan.

— Zatim na red dolaze pleća, ledja i rebra, zacvile Petar iznemoglo. Ceo trup smazaču ti za tili čas. Izderem iz tebe srce i svu iznutricu i sve to strapam sebi u trbuh. I creva, i krv, i sve! Sve ću da požderem, i od tebe neće ostati ni traga!

Drhćući, Petar je manijački obletao oko Jovana. Unosio mu se u lice, škrgutao i gušio se u suzama. Jecao je i štucao i lice mu se dobijalo nesvaran izraz.

Jovan je bio neutašan. Petar pada na kolena i obrgli mu noge. Plakao je dole.

— A onda ću ove noge da sažvačem. Jednu za drugom. I tebe više neće biti. Sem mene niko te se ni setiti neće. A mene će gristi savest što sam te odjednom pojeo, i što te nisam ostavio da i dalje skitaš...

— Neka bude kako ti kažeš, šapnu Jovan. Ali te molim da mi ostaviš noge. Sve drugo pojedaj, a njih nemoj.

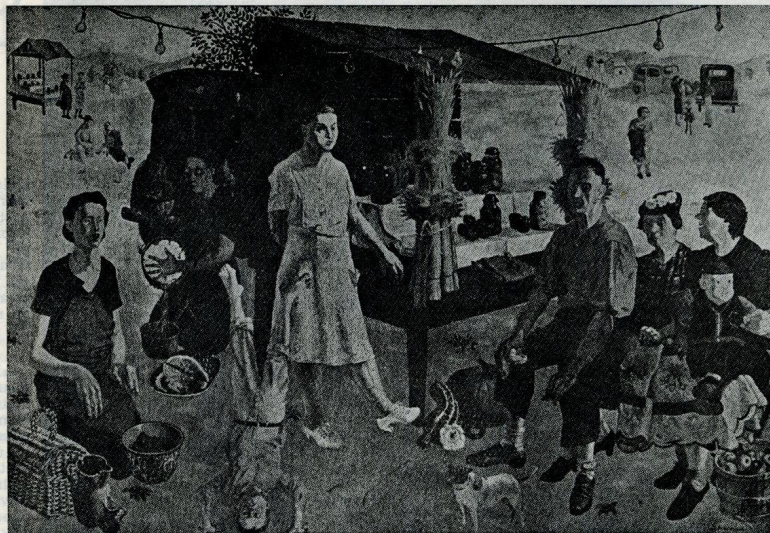
— Što ti je baš do njih toliko stalo? štučnu Petar i podiže s Jovanovih kolena glavu.

— Jako mi ih je žao, počeo Jovan praveći rukama čudne i gotovo neshvatljive grimase. Uvek sam nekako do njih držao. Pa mi učinilo — čstvi ih. Znaš, kad mene ne bude bilo, kad ne bude bilo kože i rebra, ruku i glave, neka one mesto mene skitaju. Do mora i natrag, pa opet ispočetka...

Petar ga je gledao s čudjenjem.

— Neka lutaju moje nožice, nastavi zanesenjački Jovan, mrdajući prstima. Jedna pored druge. Nisu im potrebni ni glava, ni mozak. Trupa, vrata i ruku uvek se ti gadile. Srce im, doduše, ne bi bilo suvišno, ali i bez njega mogu. Moje gadne i zlatne noge... one su dobre — nisu kao ruke koje su navikle da prose, da se biju, i da čine ostale gaduke. One, sirote, samo idu i idu... gmižu kao debeli crvi. I ništa ti pod milim bogom ne znaju. I nose srce i oči ako ih gde u blizini ima...

— Poslušaću te, reče Petar sledjeno i priljubi čelo uz Jovanova kolena. Ali znaj da nikom drugom tako nešto ne bih učinio. Tebi moram, jer si mi brat. Uradicu kako želiš — ostaviću ti ih, pa neka ih djavoli nose kud god im padne na pamet.

honoré sharrer

seoski vašar, 1946

— Velika ti hvala, zaplaka se Jovan. Ti si zaista moj brat, moj jedini i najbolji brat. I budi siguran da ću ti i posle, kad me ne bude bilo, biti zahvalan. Večito zahvalan. Pominjaću te svuda, i govoricu da je samo tvojim zaslugom od mene nešto ostalo. A posle toga niko neće moći da te zaboravi.

— Zbog tebe vredi biti čovek, reče Petar.

— I zbog tebe vredi imati noge, reče Jovan.

Okrenuše se. Lepo se videla svadba. Igralo se i pevalo kao i na početku. Fotograf-čarobnjak po stoti put škljocao je aparatom, kog je od svega, sunca i namrgodjene Ivanke, zrlila crna i iskrpljena marama.

Mlađoženje nije bilo ni među decom. Sine, vikala je starica. I ljudi su ga panično tražili. Sine moj dobri, kričala je majka, sine moj lepi, odazovi se. Niko nije mogao da ga nadje. Starica je još dugo kričala; zapomagala je. Tukla se u grud i u glavu, proklinjući i dan kad ga je rodila. Ali sina nigde nije bilo, i pogribejli starici ostajalo je samo da viče, da ga zove, da se spotiće, i da pada.

Starac nekakav uzeti gledao je velikim i crnim očima iznad gomile. Ni sam djavo ne bi pogodio u zoga je to piljio, i za kim je plakao. Raskopčan i prašnjav, opušten sav i s rukama na zemlji, sedeo je u visokoj stolici od bukovine. Svadbari su oko njega skakali, pištali i vrištali. Vukli su ga za nos; pljuvali su mu u brkove.

Malo dalje, nasred puta, videli su Muharema. Nije mogao da se digne. Klečao je na koljenima i gledao prema svadbi. Ridao je i grebao upalo i izbolovano lice. Vikao je, ali ne tako glasno da bi ga oni koji su jeli, pili i pevali, mogli čuti:

— Braćo, k'riv sam... oprostite mi... i ne ostavljajte me... hteo sam da se izjednačim s vama, i da postanem čovek...

Nisu ga primećivali čak ni grobari. Oni nisu ništa ni mogli čuti — toliko su bili pijani i uplakani. Ni srca svoja nisu tražili — toliko su bili mali. Sva sreća što su bili zagrljeni — drukčije ih Petar i Jovan ne bi ni videli. Ispred njih je blještalo najčistiji teret koji su dosad nosili ljudi. Toliko je sijao da je ličilo na neko drugo, na neko malo sunce; toliko je bio beo da se u nj nije moglo dugo gledati.

Podigoše oči gore. I videše da nebo počeo da se muti. Beli oblaci maslačka motali su se jedan oko drugog kao uzliučeni rojevi pčela. I nebo brzo izgubi plavetnilo i visinu.

Maslačka je bilo više no na gori lista, više no trave — bilo ga je koliko i vazduha. Bilo ga je toliko da nisu mogli videti ni groblje sa belim tovarom, ni crnog čoveka koji je klečao pred svadbom kao pred hramom, ni mnoge svadbare koji su malopre počeli da zavrzuju kolo baš oko onog uzetog starca.

Maslačka je bilo sve više, i oni su počinjali da ga se plaše. A nisu ni slutili da dosad najžešći i najotrovniji bolovi cepaju i haraju utrobu polunage žene; i da od njenog bola tuguje i sama zemlja, onaj breg nad putem, da pati, da se srami i otvara — da joj tako muke bar za trenutak prestanu. Još manje bi poverovali da plače, da grli trnje i šumske cveće, i da duva u narutja poznog maslačka.

Čula se pesma. Dolazila je sa svih strana; i ispod zemlje, i s neba, i iz šume, i sa rekom. Osluškiivali su — pevali su petlići u grudima; pištali su svi orlovi koje su dosad na visinama i iznad drumova videli; kukurikao je crveni petao onog čoveka s bradićom i brčićima kog su malopre mimošili, kukurikao i zevao, i sipao oko sebe krv, vatra i perje; njiškali su i rzali oznojeni konji; nesložno, ko u kilnac a ko u ploču, pevali su svadbari. Ceo taj pregrejani urnebes točio im se u mozak, klinčio im se u meso.

Nisu više razlikovali pesmu od kuknjave. Činilo im se da i oni sami kukurikuć, da pište kao onaj orao i da su delić te opšte, te velike i ključale pesme. Od maslačka se više ni sunce nije videlo: sa mesta gde je trebalo da se nalazi dopirala je najružnija pesma i najprodornija dermjava.

— Zar ne vidiš da sam te naćeo? šapnu grozničavo Petar.

— Samo ti jedi, jedva odgovori Jovan.

— Već sam ti skrcao glavu, dodade Petar gotovo u bunilu, Sad su na redu vrat i rebra...

— Jesam li ti gorak? upita Jovan i spotače se.

— Približio sam ti se srcu, zavapi Petar. Videćeš šta će biti od tebe. Samo se drži čvrsto, i nemoj da padneš... eto, tako...

Jovan je beznađežnije plakao.

Hramali su, zagrljeni. Pileli su korake sporo. Probijali su se kroz opipljivu i gustu pesmu i kroz maslačak teže no kroz prašinu, no kroz oblake.

A put je, i ispred njih i iza njih, bio izrovani i beo.

16-44031819
JUGOSLOVENI U
ZAPADNONEMAČKOM
CASOPISU

Poznati zapadnonemački književni časopis „Akzente“ („Akcenti“), koji izlazi u Minhenu, u svom aprilskom broju počeo je jesu preštavljanjem savremene jugoslovenske književnosti nemačkoj čitalačkoj publici. Ova panorama, po obaveštenju redakcije časopisa, treba da bude nastavljena i završena u narednom, junskom broju časopisa.

U aprilskom broju objavljene su tri pesme Vaska Pope iz ciklusa „Igre“ („Jurke“, „Posle igre“, „Semea“), humoreska Vase Popovića „Tele i lambreta“, „Priča o fratru sa zelenom bradom“, Vladana Desnice i „Priča o reči i nesreći“, Miodraga Bulatovića.

Tekstove su na nemački jezik preveli Miodrag Vukić i jedan mladi nemački pisac — Herman Pivit. Objavljenim tekstovima prethode kratke biografske i informativne beleške o preštavljenim autorima. Iz njih, između ostalog, saznajemo da su neke pesme Vaska Pope „prevedene na francuski, švedski, poljski, češki i turski jezik“, a neke novele Miodraga Bulatovića „objavljene u francuskom prevodu u listu „Combat“, časopisu „Table Ronde“ i preko Radio Pariza, jedna njegova priča u uglednom zapadnonemačkom časopisu „Texte und Zeichen“ (koji nažalost više ne izlazi), dok njegovu knjigu „Djavolet dolaze“ priprema jedno izdavačko preduzeće u Varšavi.

Ovom simpatičnom poduhvatu zamerili bismo samo što pisac beležaka tretira hrvatski jezik odvojeno od srpskog ističući da Vladan Desnica piše „hrvatskim jezikom“, iz čega bi neobavešteni nemački čitaoci mogli pogrešno zaključiti da su srpski i hrvatski dva različita jezika, što svakako nije bila namera sastavljača. Za žaljenje je što ovom prilikom nisu preštavljeni i pisci iz Makedonije i Slovenije, što će možda u sledećem broju časopisa biti učinjeno, jer bez njih bi jedna, makar i ovako skromna panorama savremene jugoslovenske literature ostala nepotpuna.

M. A. T.

